

Dr. Szeder Sarolt (ORCID: 0009-0006-3108-5088)

ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék

Témavezető: dr. Szeibert Orsolya Ágnes egyetemi tanár

DOI: <https://doi.org/10.55052/themis.2025.2.206>

A felügyelt kapcsolattartás intézménye a joggyakorlat tükrében

Gyámhivatali határozatok közigazgatási bírósági felülvizsgálata 2020 és
2024 között

*(The institution of supervised contact in light of legal practice
Administrative court "review" of guardianship authority decisions
between 2020 and 2024)*

Absztrakt

A gyermek elsősorban különélő szülőjével való személyes és közvetlen kapcsolattartásához való joga mind a Gyermekjogi Egyezmény,¹ mind a hatályos magyar szabályozás alapján olyan kiemelkedően fontos gyermeki jog, mely csak kivételesen és kizárólag a gyermek érdekében korlátozható. A felügyelt kapcsolattartás jogintézménye tulajdonképpen e jogkorlátozás egyik, a jogszabályok által azonban csak keretjelleggel meghatározott feltételek esetén alkalmazott lehetősége. Felügyelt kapcsolattartást számos kontinentális európai és angolszász ország ismer, alkalmaz valamilyen módon, és azok a szempontok, élethelyzetek, körülmények is nagyon hasonlóak, melyek okán az erre jogosult szervek jellemzően elrendelik azt, és ez utóbbiakhoz pedig már a jogalkalmazói gyakorlat visz közelebb. Jelen dolgozatban a releváns joggyakorlat egy szeletének feldolgozása-elemzése alapján kíséreltem meg feltérképezni, majd kategorizálni azokat a tipikusnak mondható okokat, szempontokat, illetve helyzeteket, amikor a magyar jogalkalmazó – azokat összességükben mérlegelve – a szülő-gyermek, nagyszülő-gyermek kapcsolódásokat – legalábbis átmenetileg – kizárólag ilyen kontroll (felügyelet) alá helyezve értékeli a gyermek érdekében állóknak.

¹ Magyarországon kihirdette: 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről.

Kulcsszavak

felügyelt kapcsolattartás, gyermekjogok, gyermek legfőbb érdeke, kapcsolattartáshoz való jog, kapcsolattartás korlátozása

Abstract

According to both the Convention on the Rights of the Child and current Hungarian legislation a child's right to maintain personal and direct contact with the parent from whom the child is separated is considered a fundamental right, which may only be restricted in exceptional cases and solely in the best interests of the child. The legal institution of supervised contact is, in fact, one of the possible forms of restricting this right, however, the statutory conditions for its application are defined only generally. Supervised contact is recognised and applied in some form in many continental European and common law jurisdictions, and the considerations, life situations and circumstances that typically lead the competent authorities to order it are generally very similar, and can only be ascertained through judicial practice. In this paper, drawing on the analysis of a segment of relevant judicial practice, I sought to identify and categorise the typical reasons, aspects and situations in which the Hungarian courts consider parent-child or grandparent-child contact to be in the best interests of the child only if it is placed, at least temporarily, under supervision.

Keywords

supervised contact, children's rights, best interests of the child, right to contact, restriction of contact

I. Jogszabályi keret és módszertani megfontolások

Jelen tanulmányban rövidebb, ötéves időszak közigazgatási bírósági joggyakorlata alapján igyekeztem közelebbről vizsgálni a felügyelt kapcsolattartás jogintézményét az arról rendelkező, illetve azt lényegileg érintő gyámhivatali határozatok ellen indított közigazgatási perekben született törvényszéki, illetve – felülvizsgálat esetén – kúriai döntésekből kirajzolódó képből. A hatályos polgári jogi és gyermekvédelmi szabályozás alapján felügyelt kapcsolattartás elrendelésére mind a polgári

bíróságoknak, mind a gyámhivataloknak lehetőségük van.² Ennek okán a szülői felügyeleti jogvitákban, a házassági bontóperekben vagy az ekképpen elrendelt kapcsolattartások, illetve azok megváltoztatása iránti eljárásokban a polgári peres ítéletek vizsgálata szintén releváns és legalább annyira indokolható választás lehetett volna, mint a közigazgatási praxisé, mégis utóbbira esett (legalábbis ez alkalommal) a választás. Egyrészt mert azon keresztül a gyámhivatali döntéshozatalra – és így nemcsak a szülői, de a nagyszülői és esetleges további jogosulti kör (felügyelt) kapcsolattartására – is rálátni valamelyest. Másrészt pedig mert ez utóbbi gyakorlat – a jogosulti körből, továbbá az esetleges gyermekvédelmi (hatósági) vonatkozásokból adódóan is – sokkal vegyesebb, színesebb képet sejtet.³

A „mintavételhez” az egyik hazai online jogtárszolgáltató adatbázisát⁴ használtam, melynek önálló döntvénykeresőjében a „közigazgatási jog”, azon belül pedig a „gyermekvédelem és gyámügy” pertárgyakra, míg a keresett szavak között a „felügyelt kapcsolattartás”-ra – majd a kiválasztott év(ek)re – szűrve jött létre az a kezdeti korpusz, ami ekként 2020-ra 7, 2021-re 49, 2022-re 60, 2023-ra 51, 2024-re pedig összesen 35 darab találatot adott. Ezt a nyers találati számot azonban már egyenkénti tartalmi vizsgálatnak (tartalomelemzésnek) vetettem alá, melynek során egy-egy döntésen belül legfeljebb a „felügyelt” szóra futtattam további kereséseket. Ennek következtében a kezdeti találatszám folyamatosan csökkent. A tartalmi feldolgozás alapvető szempontja mindeközben az volt, hogy kiderül-e a döntésből – feldolgozható módon –, miért került sor a felügyelet (gyámhivatali, illetve bírósági) elrendelésére, tehát mi volt a felügyelt kapcsolattartás indoka az adott ügyben. A tartalmi szempontú korpusztisztítást követően 2020-ból összesen 1, 2021-ből 14, 2022-ből 13, 2023-ból 18, 2024-ből pedig 6 – tehát mindösszesen 52 – olyan döntést tartottam meg, amelyek érdemben feldolgozhatónak, értékesnek bizonyultak; ezekből készült el aztán a dolgozat mintegy mellékletét képező 2. számú táblázat.

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) 27. §

2 A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 4:181. § (1) bekezdése értelmében a kapcsolattartásról – megegyezés hiányában – a házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti perben a bíróság dönt, továbbá a Ptk. 4:181. § (4) bekezdése alapján 2021. január 1-jétől a kapcsolattartás megváltoztatásának hatásköre is a bíróságnál marad akkor, ha azt korábban bíróság rendezte. Amennyiben az említett peres eljárások nincsenek folyamatban, továbbá az egyéb hozzátartozókkal (így például a nagyszülőkkel) való kapcsolattartások rendezése érdekében is a gyámhatóságok járnak el.

3 Ezzel együtt nyilvánvalóan korlátos, esetleges – a különböző, részben eljárásjogi indokokkal megtámadott gyámhivatali döntésekre szorító – és csupán közvetett lesz a kép.

4 Wolters Kluwer Jogtár®.

(4a) bekezdése szerint: „A felügyelt kapcsolattartás elrendelésével a gyámhivatal arra törekszik, hogy a gyermek számára biztonságos körülmények között segítse elő a kapcsolattartásra jogosulttal a családi kapcsolat felépítését vagy helyreállítását.” A felügyelt kapcsolattartás ugyanakkor – a kapcsolattartáshoz való jog megélésének teljessége szempontjából – jelentős jogkorlátozás is egyben, melynek elrendelését – többek között a Gyer. 27. § (6) bekezdése okán – alapvetően csak valamely, a gyermek érdekét veszélyeztető körülmény vagy felróható magatartás legitimálhatja. Azt azonban, hogy melyek ezek a veszélyeztető körülmények, felróható magatartások, már kevéssé a jogszabályokban találjuk meg, hanem ez a konkrét ügyekben eljáró jogalkalmazók mérlegelésére, megítélésére van bízva.

A jelen tanulmányban a 2. számú táblázat célja, illetve a joggyakorlat-elemzés szempontjából legfontosabb oszlopa ezért a *felügyelt forma elrendelésének indokát* rögzítő ötödik oszlop, illetve annak kitöltése volt, amellet, hogy természetesen néhány további kritériumot is beemeltem a vizsgálódásba – és ezzel az említett táblázatba. Így például, hogy a gyámhivatali eljárásban *meghallgatták-e a gyermeket* – ezzel összefüggésben nyilvánvalóan nem volt (legalábbis) mellékes a *gyermek életkora* sem –; hivatkoznak-e az eljáró fórumok a *fokozatosság elvére*, és ha igen, miként; érintett-e egyúttal a család (a gyermek) valamilyen *gyermekvédelmi hatósági intézkedéssel* is – úgymint ideiglenes hatályú elhelyezés (IH), védelembe vétel (VV), nevelésbe vétel (NV)⁵ –; továbbá szükségszerűen fel kellett tüntetni a kapcsolattartásra jogosultat is, ti., hogy szülői, nagyszülői, esetleg egyéb személyek (más hozzátartozók) kapcsolattartás(á)ról volt-e szó a konkrét ügyben.⁶

⁵ A felsorolt gyermekvédelmi hatósági intézkedéseket a zárójelben használt rövidítésekkel jelöltem a 2. számú táblázatban. Nevelésbe vétel esetén a keresetlevelek jellemzően e gyámhivatali döntések ellen irányultak, és csak mellékesen merült fel a kapcsolattartás kérdésköre, így a legtöbb ilyen döntés a téma szempontjából nem is volt feldolgozható.

⁶ A téma nemzetközi irodalmából, pontosabban az Angliában működő kapcsolatközpontok – nemzetközi viszonylatban is megkerülhetetlen – ernyőszervezetének, a *National Association of Child Contact Centres* (NACCC) módszertanából nem teljesen ismeretlen gondolat megkísérelni valamiképpen összegyűjteni és besorolni azokat az indokokat (tényeket, körülményeket), amelyek esetén nagy valószínűséggel felügyelt (supervised) – vagy az angolszász területen ismert további kategóriaként segített (supported) – kapcsolattartást rendelnek el. A NACCC először 1998-ban publikált egy ilyen céllal készített táblát, mely azonban jelen dolgozat szempontjából legfeljebb csak érdekes adalékként, de semmiképpen sem alapként szolgálhatott. Ezt nem is elősorban a kategóriák különbözőségei miatt nem volt értelme átvenni (a lényegét tekintve ugyanis e téren nincs akkora különbség a felügyelt kapcsolattartás hazai és angol jogintézményét illetően), hanem, mert utóbbi olyan részletekben menő, aprólékos bontását és osztályozását végezte el az előforduló indokoknak, amelyek legfeljebb a gyámhivatali döntések közvetlen és alapos feldolgozásával nyerhetők ki a hazai joggyakorlatból, de még inkább az e döntések végrehajtási helyéül szolgáló, elsősorban a család- és gyermekjóléti központok által és részeként működtetett kapcsolattartási ügyeletek praxisából. Ezzel szemben én – ahogy erre fentebb is kitértem – jóval általánosabb kategóriákat alkottam. Ettől függetlenül jelen dolgozat szempontjából is értékes adalék az említett munka, ami sajnos csak közvetetten, de teljes egészében elérhető (Furniss 2000. 259–262., „Figure 2 – supervised or supported contact – indications”).

Végül, módszertani szempontból is az említett ötödik oszlop igényel némi további kifejtést. Áttekintve a releváns döntéseket, viszonylag ritka, hogy a felügyeletnek egyetlen indokát találjunk bennük, sokkal inkább jellemző, hogy van egy alapvető, amolyan *elsődleges indok* (ezt jelöltem 1. számmal és félkövér kiemeléssel a táblázatban), majd – azzal olykor szinte szükségszerűen együtt járó, attól nem függetleníthető – *két-három-négy további körülmény* is, melyek valójában – az életszerűséget tekintve – aligha sorszámozhatók (rangsorolhatók), illetve elválaszthatók. Sokkal inkább *kölcsönös egymásra hatásukban* idézik elő azt, hogy az érintettek felügyelt körülmények közepette találják magukat.⁷ Az így felsorakoztatott indokok (kategóriák) pedig valójában maguk is egyfajta *absztrakció* eredményei, melynek során a döntésekben szereplő sokféle (ind)ok, érv közül a hasonló jellegűeket igyekeztem néhány magasabb szinten megfogalmazott-kialakított kategória alá besorolni.⁸ Épp ezért azonban az általam kialakított összesen *12 általános kategória* igényel némi meghatározást, kibontást. Erről szól az 1. számú táblázat.

II. A felügyelt kapcsolattartás elrendelésének tipikus indokai

Az alábbi 1. számú táblázat tehát a gyámhivatalok által 52 esetben elrendelt – majd bírósági jogorvoslat tárgyává tett – felügyelt kapcsolattartások indokainak tartalmi feldolgozása közben általam létrehozott 12 általános kategóriát igyekszik közelebbről meghatározni (ill. megindokolni), méghozzá kifejezetten a vizsgált ügyek összefüggésében, kitérve olykor néhány konkrét példára, de akár bizonyos általánosabb következtetésekre is. Annál is inkább, mivel a kutatás 2. számú „nagy táblája” ötödik oszlopában aztán ezekkel a kategóriákkal dolgoztam, lényegében ezekkel teremtődött meg a górcső alá vett döntéseknek a dolgotat további fontos céljait szolgáló bizonyos összehasonlíthatósága is.

⁷ Így például azokban az ügyekben, ahol elsősorban a szülők-nagyszülők vagy szülők közötti konfliktusos viszony került megjelölésre indokként, soha nem önmagában a konfliktus ténye idézte elő a felügyelet szükségességét, hanem hogy az olyan szintet öltött, amiben a felek képtelenek voltak bárminemű, így akár a kapcsolattartással is összefüggő együttműködésre, illetve olyan lelki nyomás alá helyezték a gyermeket is, amivel szemben nyilvánvalóan védelemre szorult.

⁸ Az okok, körülmények rangsoroláskor minden ügy esetén az eljáró fórum(ok) indokolásának gondolatmenete, érvrendszere mentén – azt követve – állítottam fel közöttük az „erősorrendet”.

1. sz. TÁBLÁZAT

A felügyelt kapcsolattartási forma elrendelésének indokául szolgáló egyes, a 2. számú táblázatban használt kategóriák

(Saját szerkesztés)

	Kategória megnevezése	Kategória tartalma, értelmezési kerete
1.	Kapcsolat hiánya	<p>A kapcsolat, illetve a kötődés hiánya, megszűnése (a kapcsolat megszakadása) a joggyakorlat alapján akár önmagában is <i>szinte szükségszerűen indoka</i> a felügyeletnek, hiszen az ilyen hozzátartozó lényegében idegen, ismeretlen a gyermek számára, aki iránt így vagy ki sem alakulhatott, vagy idővel gyengült meg úgy a kötődése, hogy nyilvánvalóan nem, azaz csak fokozatosan bízható rá, hagyható vele egyedül. Az, hogy mennyi idő számít „elidegenedésnek” – az ügyek alapján –, függ a gyermek életkorától és a korábbi kötődés intenzitásától, minőségétől (akár pár hónap távosság is elég lehet), emellett ezekben a döntésekben a felügyelt forma tulajdonképpen mintegy a fokozatosság megtestesítője is – „a fokozatosság jegyében” első lépésként felügyelt formában indulhat meg az ismerkedés.⁹</p>
2.	Konfliktus	<p>Az egyik leggyakrabban előforduló indok a vizsgált ügyekben a családi konfliktus – így szülők, szülő(k)-nagy szülő(k) közötti, de akár szülő(k)-nevelőszülő közötti konfliktusok, ellentétek, ellenséges viszonyok –, melyeken a hatályos szabályozással a folyamatba épített közvetítői eljárás (mediáció) lehetősége sem segített, az a feldolgozott ügyek egyikében sem hozott eredményt.</p> <p>A családi, azaz a kapcsolattartásra jogosult és a kötelezett közötti konfliktus <i>nem automatikusan jelent azonban felügyelt helyzetet</i>, épp ellenkezőleg, az mindig a konkrét eset összes körülményét mérlegelve dől el, elsősorban annak mentén, hogy megteremthető-e bármiféle együttműködés a felek között, illetve hogy mennyi csapódik le, irányul mindebből a gyermekekre. Így előfordulhat a kapcsolattartás felügyelet alá helyezése (akár ún. <i>zsilipelt „átadás-átvétellel”</i>),¹⁰ sőt akár annak teljes megvonása is. Viszont arra is van példa, hogy a bíróság szerint még a felügyelet is szükségtelen korlátozást jelent a konkrét ügy összes körülményét figyelembe véve.¹¹</p>

⁹ „A korábban egymást nem ismerő nagyszülő és unoka közti kapcsolattartás megfelelő formája a felügyelt kapcsolattartás.” Kúria Kfv.37.438/2020/1.

¹⁰ Mikor is időben, térben akként szervezik a kapcsolattartási alkalmakat, hogy a szülők még véletlenül se találkozzanak össze. (A vizsgált döntésekben két alkalommal jelent meg a zsilipelt átadási mód.)

¹¹ „Az alperesi határozat megállapításaival szemben a családi kapcsolat felépítésére vagy helyreállítására tehát nincs szükség a felperesek és unokáik között, lévén, hogy az korábban is létezett, illetve – a nagyszülők és a szülők közötti konfliktusok ellenére – nem károsodott. A fentiekre figyelemmel megállapítható volt, hogy a felügyelt kapcsolattartás elrendelése az irányadó anyagi jogi jogszabályokra tekintettel a jelen esetben nem volt jogszerű döntés az alperes részéről, mivel az a gyermekek mindenképp felett álló érdekét is sértette, mivel az a nagyszülők és a szülők közötti konfliktusok megoldására alkalmatlan, ugyanakkor indokolatlanul és jelentős mértékben korlátozza – lényegében a minimumra redukálja – a nagyszülők és az unokák közötti érdemi, külső tényezőktől nem befolyásolt, elsősorban a gyermekek érdekét szolgáló kapcsolattartást.” Fővárosi Törvényszék K.706.497/2021/12.

3.	Befolyásolás	<p>A legtöbb jogesetben – akár a szülők, akár a nagyszülők részéről – valamilyen (direkt/indirekt) módon felmerült a gyermeki ellennevelés, de legalábbis befolyásolás lehetősége, olykor ténye, amit mindenkor <i>szakértői vélemények</i> és sosem a gyámhivatal állapított meg. Ott, ahol súlyos konfliktus van a felek között, amit nem képesek félretenni, a gyermek szinte óhatatlanul lojalitáskonfliktusok közepette találja magát, de ennél direktebb, nyíltabb formái is megjelentek vizsgált ügyekben a gyermeki befolyásolásnak.</p> <p>Nevelésbe vett gyermekek esetén több esetben a nevelőszülő ellen irányult ez az ellenségesség, akihez a gyerekek időközben elkezdtek kötődni, akinél elkezdtek magukat biztonságban érezni. Mindez olykor az ijesztgetésükig, fenyegetésükig fajult. Több esetben a gondozási hely megváltoztatását is előidézte, illetve azt, hogy a felügyelt kapcsolattartási alkalmakon a gyermekek „átadása-átvétele” <i>zsilipelt</i> módon valósult meg. A joggyakorlat alapján ilyen esetekben nyilvánvaló, hogy kizárólag a szakember jelenlétében zajló felügyelt kapcsolattartás lehet a személyes kapcsolattartási forma, mert a szakember szükség esetén beavatkozhat és leállíthatja az alkalmat a gyermek érdekében.</p>
4.	Ellenállás–elutasítás	<p>A konfliktusos esetekben, illetve a szülői befolyásolás okán, továbbá azokban az ügyekben, ahol korábban erőszakot, agressziót élt meg, a gyermek gyakran elutasítja a találkozást, fél, szorong. A felügyelt kapcsolattartás elrendelésekor azonban a jogalkalmazó – elvégezvén a mérlegelést – mégis úgy dönt, hogy még mindig <i>inkább</i> a felügyelet alá helyezett kapcsolat, mintsem annak teljes hiánya áll a gyermek legfőbb érdekében, akkor is, ha a gyermek esetleg meghallgatása során el is mondja, hogy nem szeretne találkozni a szülőkkel (más jogosultakkal), vagy akár testi tüneteket is produkál az alkalmak előtt, alatt, után.</p>
5.	Visszaélés a kapcsolattartáshoz való joggal	<p>A külön kategória indoka a hatályos szabályozás.¹² Magának a – már rendezett, megállapított – kapcsolattartásnak a jogával való visszaélés a <i>jogszabály szerint külön is kiemelten</i> a kapcsolattartás korlátozásához – és mint ilyen, akár annak felügyelet alá helyezéséhez is – vezethet. E körben azon túl, hogy esetről-esetre mérlegelendő, milyen típusú korlátozás a szükséges és arányos, illetőleg áll leginkább a gyermek</p>

¹² Gyer. 31. § (2)-(3) bek.: „A gyámhivatal a már megállapított kapcsolattartási jogot a gyermek érdekében – kérelemre vagy hivatalból – korlátozza, ha a jogosított a joggal a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére visszaél. Visszaélésnek, felróható magatartásnak minősül az is, ha a jogosult nem a bíróság vagy a gyámhivatal döntésének megfelelően él kapcsolattartási joggal, vagy ha ezen kötelezettségének önhibájából hat hónapig nem tesz eleget. A kapcsolattartási jog korlátozása során a gyámhivatal a kapcsolattartás már megállapított formájának, gyakoriságának vagy időtartamának megváltoztatásáról dönthet, valamint felügyelt kapcsolattartást rendelhet el.” Hasonlóan: a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1998. évi XXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 80. § (3) bek.: „Ha a nevelésbe vett gyermek szülője vagy más hozzátartozója a gyámhatósági határozatban biztosított kapcsolattartási joggal a gyermek vagy a gyermeket gondozó személy sérelmére visszaél és magatartásával a gyermek nevelését, testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését veszélyezteti, a gyermeket gondozó személy, illetve a gyermekvédelmi gyám kezdeményezheti a gyámhatóságnál, illetve a bíróságnál a kapcsolattartási jog korlátozását, a felügyelt kapcsolattartás elrendelését, a kapcsolattartás szüneteltetését vagy megvonását.” Vö. továbbá Ptk. 4:184. §.

		<p>érdekében, önálló feldolgozást igénylő kérdés lehet egyrészt az is, mi számít kifejezetten a „<i>kapcsolattartási joggal való visszaélésnek</i>” a gyakorlatban. Másrészt pedig hogyan különböztethető meg a <i>visszaélés</i> és a kapcsolattartáshoz való jog szüneteléséhez vagy akár megvonásához vezető <i>súlyos visszaélés</i>.¹³ (Ezek az elhatárolási problémák azonban már szétfeszítenék a jelen dolgozat kereteit).</p>
6.	Kapcsolattartással összefüggő problémák	<p>Tekintettel arra, hogy a kapcsolattartáshoz való joggal való visszaélés (jogsabályi) kategóriáján kívül <i>számtalan olyan további probléma merülhet fel kifejezetten a kapcsolattartásokkal összefüggésben</i>, melyek nem minősülnek ugyan (felróható) visszaélésnek, de a találkozások felügyelet alá helyezésének alapos indokául szolgálhatnak. Ez utóbbi esetekre figyelemmel szükségesnek tűnt e körben további kapcsolattartással összefüggő kategória bevezetése. Annál is inkább, mivel az előzőleg ismertetett kategória kifejezetten a jogosulti oldalra koncentrál, míg bizonyos típusú „visszaélések”, illetve körülmények a <i>kapcsolattartásra kötelezett</i> oldalán, illetve részéről gyakoriak. E kategória is alapvetően a konfliktusos helyzetekben merül fel, ahol nem ritka a gyermeki befolyásolás – illetve az elutasítás – sem, továbbá ide tartozhat például a felek együttműködésének teljes képtelensége a kapcsolattartási alkalmak lebonyolítására, vagy a kapcsolattartások elmaradása, meghiúsulása elsősorban a kapcsolattartásra kötelezett miatt. Ezek okán nem ritkán párhuzamosan bírósági végrehajtási (nemperes), illetve gyámhivatali védelembe vételi eljárások is folynak. Még mindig ezen a vonalon elég továbbá csak arra gondolni, hogy az a gondozó, kapcsolattartásra kötelezett szülő, aki valójában nem szeretné a másik féllel való kapcsolattartást, mégis miként lenne képes felkészíteni erre a gyermeket, noha ez az ő kötelezettsége, felelőssége. Ilyenkor a kapcsolattartási ügyeleti munkatársak esetleg „besegíthetnek”, de a feladat címzettje és felelőse mindenképpen a kapcsolattartásra kötelezett szülő marad.</p>
7.	Erőszak	<p>A kategória alatt elsősorban <i>gyermek elleni</i>, illetve általában a <i>családon belüli (kapcsolati) erőszak</i> értendő, mely utóbbi, ha a konkrét ügyben nem is irányult közvetlenül a gyermek ellen, de a kiskorú is jelen volt, végignézte azt. Tipikus továbbá, hogy a meginduló büntetőeljárástól annak lezárásáig vagy szüneteltetik, vagy felügyelet alá helyezik a kapcsolattartást, de ez sem automatikus, akár még bűnösséget megállapító ítélet esetén sem.¹⁴</p>

¹³ Gyer. 31. § (4)–(5) bek.: „A gyámhivatal – kérelemre vagy hivatalból – meghatározott időre a kapcsolattartási jog szüneteltetését rendeli el, ha a jogosított a *jogával* a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére *súlyosan visszaél*. A szünetelés leghosszabb időtartama 6 hónap, különösen súlyos visszaélés esetén 1 év. A gyámhivatal a határozatában megállapított kapcsolattartási jogot – kérelemre vagy hivatalból – *megvonja*, ha a jogosított a jogával a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére *súlyosan visszaél, és e felróható magatartásával* a gyermek nevelését és fejlődését *súlyosan veszélyezteti*.”

¹⁴ „A bíróság rögzíti, hogy az alperesi érdekelt bűnösségét megállapító büntető ítélet [...] önmagában nem alapozza meg az apai kapcsolattartás korlátozását, ez semmilyen hatályos jogszabályból nem következik. Az irányadó és

<p>8.</p>	<p>Jogellenes elvitel</p>	<p>A vizsgált ügyek közül többen is felmerült egyrészt a <i>jogellenes gyermekelvitel, a gyermek külföldre vitelének</i> ténye vagy veszélye (gyanúja, illetve „vádja”). Többnyire eljárás is indult, egy konkrét ügyben pedig a már egyéb okból is felügyelt kapcsolattartási alkalmak alatt, röviddel azt követően, hogy előrelépésként – a fokozatosság jegyében – lehetővé vált a szakember jelenléte (felügyelete) nélküli találkozás a kapcsolattartási ügyeleten, felmerült a gyermek <i>„elrablásának”</i> a veszélye. Ez utóbbi esetben azonban nem a gyermek elvitele megkísérlésének a ténye, illetve veszélye jelentette valójában az újabb felügyelt kapcsolattartás indokát – a gyámhivatalnak ezt nem is volt dolga bizonyítani –, hanem önmagában a <i>helyzetnek a gyermek számára félelmetes volta, az ő ijedelme</i> vezetett oda, hogy visszatértek a szakember jelenlétében zajló, felügyelt formához.¹⁵</p> <p>Amennyiben a gyermek elvitele a kapcsolattartásra jogosult részéről összefügg a kapcsolattartási alkalmakkal, az nyilvánvalóan egyúttal komoly (és felróható) visszaélés a kapcsolattartáshoz való joggal, mégis indokoltnak tartottam e körben az önálló kategória kialakítását, ismét csak hangsúlyozva, hogy e kategóriák nem élesen és tisztán választhatók el egymástól.</p>
<p>9.</p>	<p>Testi-lelki biztonság</p>	<p>Ugyancsak megfontolást igénylő kategóriáról van szó, szükségszerűen adódik ugyanis a kérdés, hogy van-e egyáltalán helye, értelme a gyermek testi-lelki biztonságát mint önálló kategóriát bevezetni, hiszen az eddig ismertettek által lefedett helyzetek majd mindegyikénél egyidejűleg a gyermek vagy testi, vagy lelki, vagy akár testi és lelki biztonsága is veszélybe kerülhet. Tulajdonképpen magának a felügyelt kapcsolattartás jogintézményének is a gyermek széles értelemben vett biztonsága – a normaszövegben említett „biztonságos körülmények” (környezet) – a fogalmi lényege. Átfedésnek, a kategóriák egyfajta felesleges megkettőzésének – módszertani hibának – tűnhet ezek után ez a kategória, mégis „megtartottam” egyfelől azokra az esetekre, amelyek a többi kategóriába nem teljesen illeszthetők, másfelől pedig azokra, ahol – az ügy alapján –, bár voltak „megfoghatóbb”, konkrétabb indokai is a felügyelet elrendelésének, mégis külön hangsúlyozni kellett a gyermek testi, illetve lelki biztonságát, jóllétét is az adott szituációkban.</p>

felhívott Gyer. 31. § (2) bekezdése a kapcsolattartási joggal való visszaélést támasztja a már megállapított kapcsolattartási jog korlátozásának feltételéül.” Budapest Környéki Törvényszék K.701.709/2022/21.

¹⁵ Vö. Gyer. 27. § (4b) bek. szerint: „[...] A felügyelt kapcsolattartás eredményeként – a felügyelt kapcsolattartást biztosító szolgáltató javaslatára – a felügyelt kapcsolattartás helyszínén megvalósulhat a szakember jelenléte nélküli találkozás a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult között, kivéve, ha ezt a lehetőséget a kapcsolattartásra vonatkozó döntés kizárta.” A konkrét ügyben a gyámhivatal „kifejtette, hogy az a tény, hogy az édesapa a gyermeket a kapcsolattartást biztosító intézményből az ablakon keresztül akarta kivinni, kizárólag a gyermek elmondására alapozott, ehhez kapcsolódó egyéb bizonyíték nem merült fel. Az édesapa gyermek sérelmére visszaélő, felróható magatartása nem bizonyított, így nem megállapítható, hogy a gyermeke nevelését, fejlődését súlyosan veszélyeztetné. Az alperes nem értékelte a felperes terhére azt a tény, hogy a gyermeket megpróbálta kivinni az ablakon keresztül a kapcsolattartás helyszínéről, ugyanakkor úgy ítélte meg, hogy magatartása olyan félelmet keltett a gyermekben, amely indokolta, hogy a fokozatosság elve alapján felügyelt kapcsolattartást biztosító szakember jelenlétével segítse elő a gyermek és az apa közötti családi kapcsolat helyreállítását.” Szegedi Törvényszék K.701.349/2022/23.

10.	(Nagy)szülői kompetenciák	Összefoglaló kategóriának szántam részben olyan problémákra, amelyeket akár a <i>szociális</i> jelzővel is illethetnénk, mivel azonban ez (félrevezetően) esetleg anyagi jellegű gondokra engedne következtetni, inkább használtam a kompetenciák megjelölést, <i>elégtelen szülői, nagyszülői nevelési készségekre, kompetenciákra</i> utalva vele. Széles a spektrum, beleértve a különböző <i>hiányos, ill. rossz/káros szocializációs mintákat</i> , de akár a <i>pszichés megbetegedéseket, alkohol-, drogfogyasztás okozta gondokat, illetve függőségeket, indulatkezelési, normakövetési, életvezetési és -szervezési nehézségeket, a legkülönbözőbb pszichoszociális problémákat, kockázatokat</i> tehát (melyek gyakran, de messze nem feltétlenül anyagi-szociális gondokkal társulnak). A felsoroltaknak nem ritkán „kísérőjük” a védelembe vételi eljárás, súlyosabb esetekben akár a nevelésbe vétel is.
11.	Egyezség	Néhány esetben a felek (szülők, szülők és nagyszülők) között már eredendően (akár bírósági jóváhagyással) vagy (ritkábban) az eljárás alatt egyezség születik arról, hogy felügyelt körülmények között történjen a kapcsolattartás. Ezek alapján a felügyelt kapcsolattartásra a <i>felek egyező</i> (kvázi) „szerződéskötési” <i>akarata</i> , autonómiája is kiterjedhet. Érdekes kérdés – amire sajnos a minta nem adott választ –, hogy kell-e, van-e, illetve vizsgálendő-e ilyenkor esetleg olyan többletfeltétel, ami „objektíve” is indokolná a felügyeletet. A feldolgozott esetekben ehhez képest sokkal inkább mintha „rossz alku” érződött volna, amibe a szülő, nagyszülő(pár) inkább belement, csak hogy elkerülje a vitát és hogy legalább ilyen módon találkozhasson a gyermekével, unokájával.
12.	Életkor	A vizsgált mintában egy esetben fordult elő, amikor a jogalkalmazó a felügyelt kapcsolattartás hivatkozási többletelemként a <i>gyermek alacsony életkorát</i> jelölte meg, miközben nem is a legkisebb (közel öt éves) gyermekről volt szó. Itt is elmondható azonban, hogy a <i>konkrét ügy összes körülménye együtt mérlegelendő</i> , ahogy az adott ügyben is elsősorban a kötődés hiánya és e mellé további körülményként a gyermek alacsony életkora <i>együtt</i> zárta ki az elvitellel járó kapcsolattartást lehetőségét. ¹⁶

III. Következtetések a számok és százalékok nyelvén

Az előzőekben ismertetett kategóriák az esetfeldolgozások során folyamatosan alakultak és nyerték el végső megnevezésüket, definíciójukat, valamint számukat annak érdekében, hogy a feldolgozott 52 döntésben a felügyelt kapcsolattartás elrendeléséül szereplő indokok egységes fogalmak alapján számszerűsíthetővé és akár vizualizálhatóvá is

¹⁶ „[A] kistű nem ismeri az érdekeltet, számára idegen. Életkora és a családi kapcsolatok nem teszi lehetővé, hogy a nagyszülő önállóan, elvitellel gyakorolja a kapcsolattartási jogát.” Kúria Kfv.37.438/2020/1.

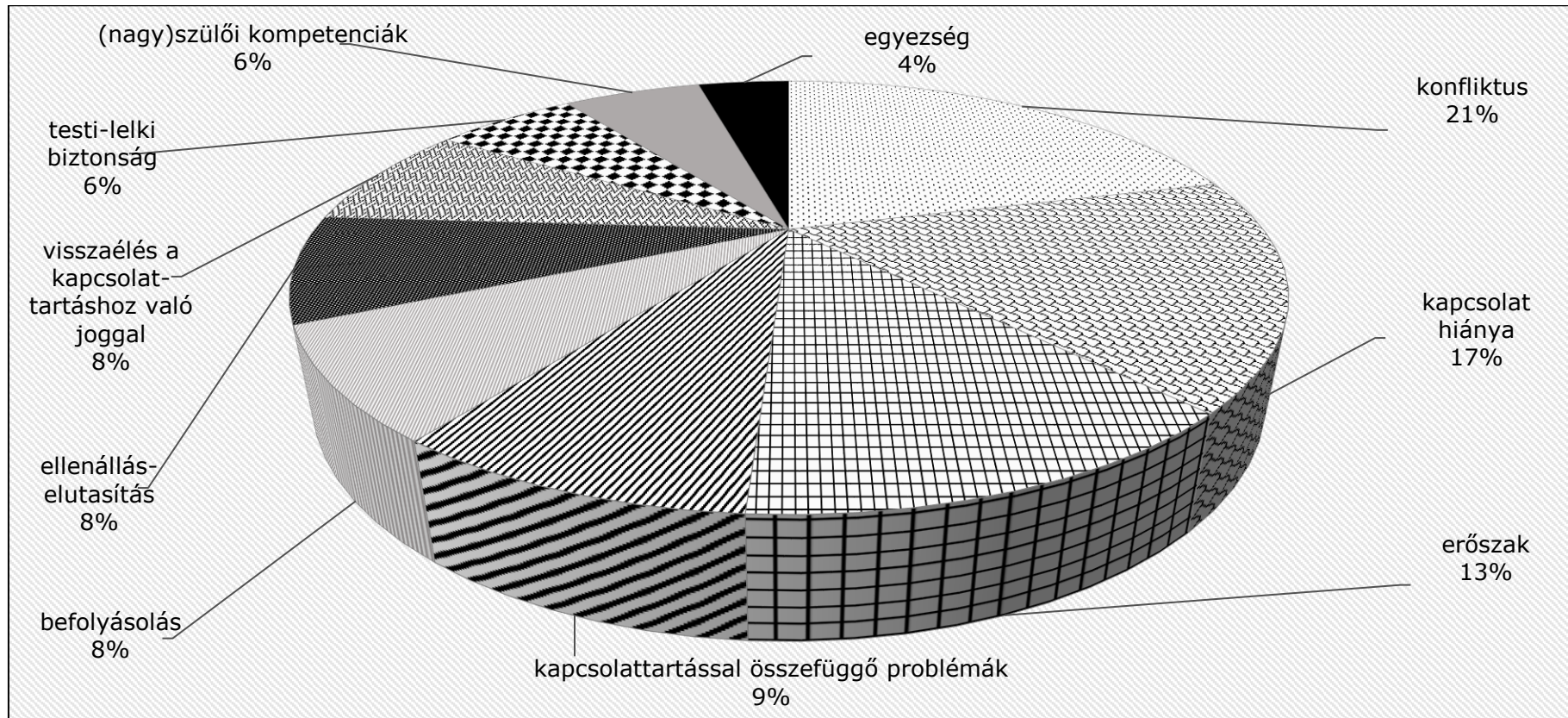
tehetők legyenek. A két alábbi diagram igyekszik jól áttekinthetően és százalékos formában is kifejezni, illetve ábrázolni a 2. számú táblázat ötödik oszlopában felsorakoztatott indokok egymáshoz viszonyított arányát, továbbá azt, melyek azok az indokok (kategóriák), amelyek – legalábbis jelen szűk mintát tekintve – a felügyelt kapcsolattartás elrendeléséhez tipikusan, illetve leggyakrabban vezettek.

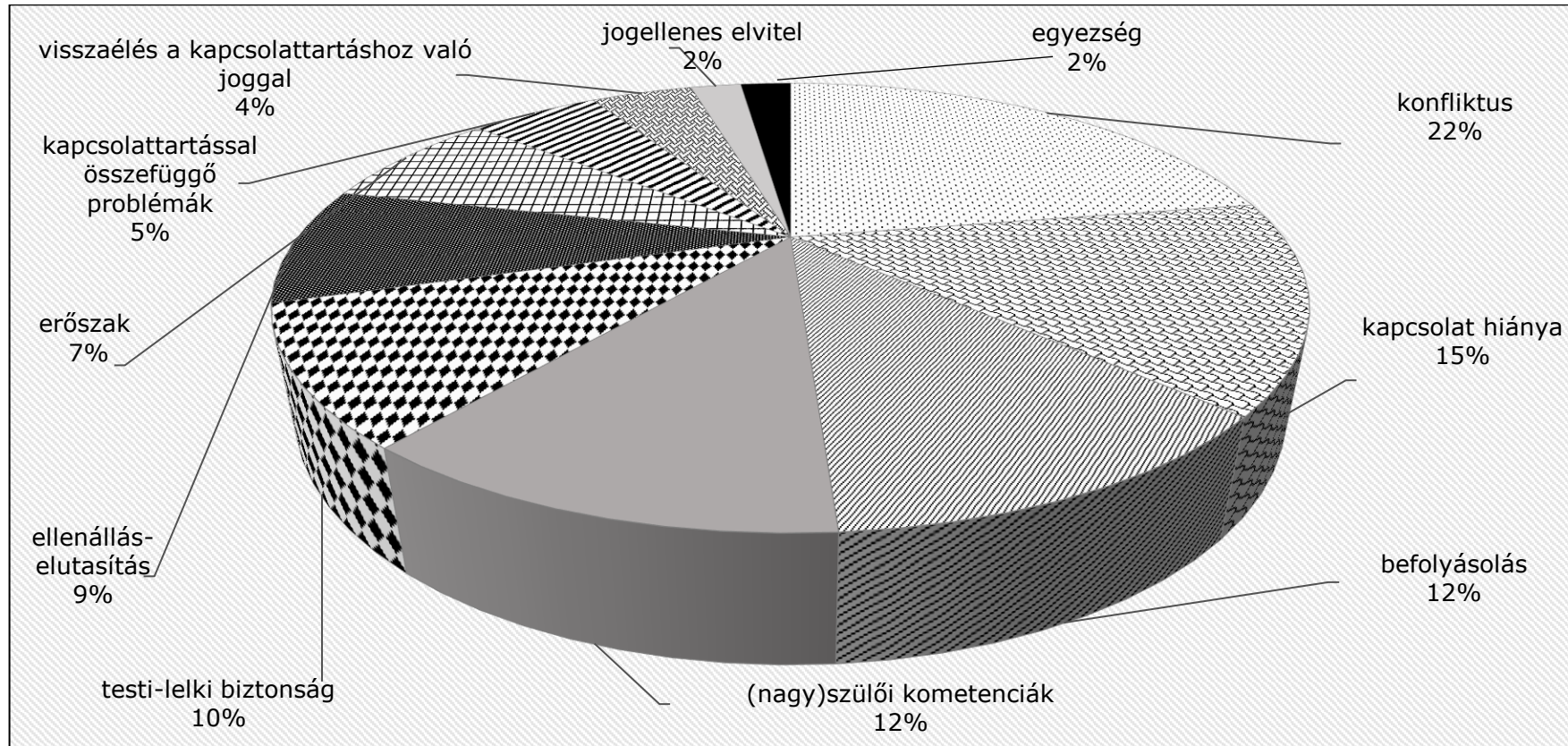
Az 1. diagram kizárólag a felügyelt kapcsolattartás *elsődleges* (praktikusan tehát a 2. táblázat ötödik oszlopa szerinti 1. számú), míg a 2. diagram az *elsődleges és a másodlagos* (a 2. táblázat ötödik oszlopa szerinti 1. és 2. számú) *indokokat együtt* számolva készült, utóbbi azon megfontolásból, hogy – már ahol ez fennállt – az első két indokot együttvéve, talán még árnyaltabb és realisabb képet kapunk, mintha megállunk pusztán az első, illetve fő okként azonosítottnál. Sok esetben ugyanis a másodikként feltüntetett indokok szinte szükségszerűen és visszatérően kapcsolódtak az elsőhöz, olykor nehezen is lehetett közöttük „rangsorolni”.

Ezek alapján ugyan mind az 1., mind a 2. diagram szerint a családon belüli *konfliktus* (konfliktusos szülők közötti, ill. szülő-nagyszülő viszony) a vezető oka a felügyeletnek (első esetben 21, második esetben 22%-kal), míg a következő indok – nyilvánvalóan nem függetlenül az előbbitől – a *kapcsolat hiánya*, megszakadása (első esetben 17, második esetben még mindig 15%-kal), de már az okok harmadik, negyedik és további „helyezettjeit” illetően átrendeződnek valamelyest az arányok. Míg az első diagram esetében a családon belüli *erőszak* (nagyon magas, 13%), a *kapcsolattartással összefüggő problémák* (9%) és a szülői-nagyszülői *befolyásolás*, ellennevelés (8%) következnek a sorban; a második, „komplexebb” értékelés, illetve diagram alapján viszont az indokok harmadik csoportját „holtversenyben” (még hozzá 12%-kal) a szülői-nagyszülői *befolyásolás*, valamint a *szülői/nagyszülői kompetenciák*, készségek hiánya, elégtelen volta teszi ki. A gyermek befolyásolása, ellennevelése önmagában is felvetheti bizonyos szülői kompetenciák hiányosságait. Utóbbin azonban – az 1. számú táblázatra, a kategória leírására visszautalva – elsősorban drog- és alkoholproblémák, mentális betegségek (pszichiátriai problémák), bizonyos meg nem engedett nevelési módszerek, bánásmód – olykor az azzal együtt járó bántalmazás, erőszak is –, továbbá bizonyos bűnöző és egyéb, a társadalmi értékrenddel ütköző minták, életmódok értendők. Ezek nem feltétlenül jutnak el a gyermek veszélyeztetéséig, de lehetséges „veszélyeztető körülmények” sorát produkálják rá nézve, melyek miatt az elvitellel gyakorolt személyes kapcsolattartás aligha működhet (ti. az aligha biztonságos a gyermek számára). Különösen ez utóbbi területen a kapcsolattartás felügyelet alá

helyezése mellett, de a jövőbeni továbblépés – a felügyelet elhagyása – érdekében az *intenzív és generációkra kiterjedő szociális munka, családsegítés szüksége* (jelenleg inkább hiánya) égető probléma. Ezeknek a családoknak így bizonyosan nem elég vagy nem megfelelő a (kapcsolattartási ügyeleti) mediáció, arról nem is szólva, hogy ezekben az esetekben előfordul, hogy már ki is emelték a gyermeket a családjából. Visszatérve továbbá még egy gondolat erejéig az 1. diagrammra, szembetűnő, hogy kifejezetten a *kapcsolattartás körüli gondok, fennakadások* (beleértve a kapcsolattartáshoz való joggal való visszaélést is) összességében az ügyek magas, 17%-ában merültek fel, illetve jelentették indokát a felügyelet elrendelésének.

Ugyan ez csak kisszámú, közvetett és esetleges minta, mégis „beszédese” (és meglehetősen elkeserítő „miniatűr társadalmi láttelep” is) a családi konfliktusok, viszályok, a megszakadó, de még inkább tudatosan megszakított kapcsolatok magas aránya. Méghozzá nemcsak a felbomló párok kapcsolat, házasság két (nyilvánvalóan sértett-sérült) tagja, a gyermek szülei között, hanem a legkülönbözőbb (érzelmi, világlátási, anyagi-vagyoni stb.) (érdek)ellentétek, elfajult viták és indulatok miatt a szülők és nagyszülők között is. Már csak ebből is kiindulva adódik a kérdés, vajon hány olyan eset, család lehet, ahol a szülő még talán, de a nagyszülő nem feltétlenül megy a hatósághoz azért, hogy a kapcsolattartáshoz való jogával élhessen. Sokszor nincs is tisztában azzal, hogy ehhez joga lenne, vagy nincs abban a helyzetben, hogy megtehesse, és (megfordítva) hány olyan gyermek van, aki a családi kenyértörések miatt azt sem tudja, hogy vannak-e és kik a nagyszülei, legközelebbi rokonai és így semmit nem élhet, illetve ismerhet meg a velük való kapcsolódás lehetősége adta érzelmekből, identitást formáló élményekből, történetekből.

1. diagram – A felügyelt kapcsolattartás elsődleges indoka 2020 és 2024 között

2. diagram – A felügyelt kapcsolattartás elsődleges és másodlagos indoka 2020 és 2024 között

IV. Az adatfeldolgozás néhány további, kapcsolódó kérdése

Végezetül egészen röviden kitérnék a 2. számú táblázat többi oszlopára is néhány gondolat, kérdés erejéig.

1. Az időtartam

Amikor a vizsgált esetekben a hatóságok szabályozták a felügyelt kapcsolattartást és annak időtartamát, zömében egy, illetve két óráról beszélhetünk heti, de még inkább kétheti, és olykor csak havi *rendszerességgel*. Feltehetjük a kérdést, hogy különösen azokban a helyzetekben, ahol a (megszakadó) családi kapcsolatot kellene fel-, illetve újraépíteni – pláne a (nevelésbe vett) gyermekeket hazagondozni –, vajon mekkora esélye (realitása) lehet ennek a célnak ilyen időkeretekkel, ráadásul mindezt mesterséges, kontrollált szituációban; miközben az állami kapacitások, személyi és tárgyi infrastruktúra már ezt is alig bírja el.

2. A kapcsolattartásra jogosultak köre

Az 52 vizsgált esetből 20 esetben nagyszülő, illetve nagyszülőpár kapcsolattartásáról volt szó, 30 esetben szülő(k)éről, míg egy-egy esetben más hozzátartozók (egyéb kapcsolattartásra jogosultak) – a korábbi nevelőszülő és a gyermek elhunyt szülőjének a testvére – kapcsolattartásáról. A szülőket illetően a táblázatban igyekeztem feltüntetni azt is – amennyiben ez a döntésből kiderült (és egy kivétellel valamennyiben kiderült) –, hogy az édesanya, vagy az édesapa-e a kapcsolattartásra jogosult. Ezek alapján a 30, pontosabban 29 szülői kapcsolattartásból 4 esetben mindkét szülő érintve volt – ebben a négy esetben kivétel nélkül szakellátásba kerültek a gyermekek –, a fennmaradó 25 esetet tekintve 18 esetben – tehát az ügyek 72%-ában – az édesapa volt a kapcsolattartásra jogosult, és ebből következően az ügyek *több, mint kétharmadában az édesanya* a kapcsolattartásra kötelezett, tehát *a gondozó szülő*.¹⁷

A kapcsolattartási ügyekben általában is, de a felügyelt kapcsolattartás esetén különösen fontos kérdés a *szülői és nagyszülői*

¹⁷ Váltott gondoskodás talán, ha egyetlen ügyben volt.

kapcsolattartások viszonya. Így például, ha a kapcsolattartásra jogosult szülő kizárólag felügyelt keretek között tarthat kapcsolatot, elvileg ez nem hathat ki semmilyen módon az ő szülei mint nagyszülők kapcsolattartására, hiszen a nagyszülői kapcsolattartás önálló jog.¹⁸ Ilyen esetekben a határozatok gyakran külön felhívást is tartalmaznak a nagyszülők számára, hogy a saját kapcsolattartásuk alatt a kizárólag felügyelt formában kapcsolatot tartó édesapa vagy édesanya (a saját gyermekük) számára nem tehetik lehetővé a gyermekkel (unokájukkal) való találkozást. Mi a helyzet azonban akkor – és ez nem ritka válás, szétköltözés esetén, főleg a jelen lakhatási viszonyok mellett –, amikor a felügyelt feltételekkel kapcsolattartásra jogosult (vagy esetleg kapcsolattartásra egyáltalán nem is jogosult) szülő a saját szüleihez költözik haza, ha tehát a (szintén) kapcsolattartó nagyszülőknél lakik? Ilyenkor – a fentiek ellenére és a gyermek legjobb érdekében – bizony a nagyszülők is nagyon könnyen felügyelt helyzetben találhatják magukat, jogkorlátozást szenvednek el – annak ellenére, hogy velük szemben semmiféle kifogás nem merült fel –, pusztán azért, mert kivitelezhetetlen, hogy az elvitel jogával élve be tudnának tartani egy ilyen határozati kikötést.¹⁹

3. A fokozatosság elve

A fokozatosság elve anélkül, hogy jogszabály kifejezetten kimondaná, áthatja a teljes gyermekvédelmi rendszert, ez következik a Gyvt.-ből is. Ez a gyermekvédelem egyik legalapvetőbb elve, amit a jogalkalmazás – elősorban talán a bíróságok – átvettek a felügyelt kapcsolattartásokkal összefüggésben is: a gyámhivatali és bírósági határozatok mind

¹⁸ Pl. Kúria Kfv.37.363/2018/8.

¹⁹ „[T]ény, hogy a kapcsolattartás iránti kérelmet előterjesztő alperesi érdekelti nagyszülők és az apa egy háztartásban élnek, valamint, hogy a [...] [bíróság] ideiglenes intézkedésként felügyelt kapcsolattartást rendelt el az apa vonatkozásában. Osztotta a bíróság a felperes álláspontját a tekintetben, hogy az apai nagyszülők elvitel útján történő kapcsolattartásának szabályozásával lehetősége lenne az apának arra, hogy gyermekével nem a szabályozott körülmények között találkozzon. Az igazságügyi szakértői véleményre figyelemmel az alperes helyesen állapította meg, hogy az apai nagyszülők alkalmasak a gyermekkel való kapcsolattartásra, azonban nem vette figyelembe, hogy a bíróság milyen módon szabályozta a gyermek apával történő kapcsolattartását, és nem vette figyelembe a gyermek érdekeit sem. A Kúria [...] rögzítette, hogy bár a nagyszülői kapcsolattartás önálló jog, a szülői és nagyszülői kapcsolattartásnak összhangban kell lennie. A perbeli esetben releváns körülmény, hogy az apa kapcsolattartása csak a bíróság által előírt korlátok között érvényesülhet, és miután az apa együtt él a nagyszülőkkel, a nagyszülők elvitel útján történő szabályozása kihat az apai kapcsolattartásra, mivel az apának lehetősége lenne arra, hogy a bíróság döntését megkerülve, nem a szabályozott körülmények között találkozzon gyermekével. Az a lehetőség pedig, hogy a nagyszülőkkel való kapcsolattartás idején az apa a közös lakóhelytől távol marad, nem életszerű, elő sem írható és nem is ellenőrizhető követelmény.” Fővárosi Törvényszék 700.718/2023/11. (Olyannyira, hogy az idézett ügyben az említettek figyelmen kívül hagyása megsemmisítési ok volt.)

gyakoribb fordulata, amikor a „*fokozatosság elvét is szem előtt tartva*” rendelkeznek a kapcsolattartás – többek között – felügyelt módjáról. A vizsgált 52 döntésből erre az elvre 12-ben *kifejezetten* hivatkoztak is a, néhány további esetben pedig, ha kimondottan nem is esik szó róla, közvetetten tulajdonképpen mégis tetten érhető az indokolásokban. Mindez összefügg azzal, hogy a fokozatosság elvének kétféle értelmezését is azonosíthatjuk e körben.

Az egyik kirajzolódni látszó evidencia, hogy a *felügyelt kapcsolattartás* jogintézménye (elrendelése) tulajdonképpen *már önmagában is a fokozatosság elvének a megtestesítője*. Gondolok itt azokra az esetekre – és ilyenek voltak bőven a mintában –, amikor a szülő-gyermek, illetve nagyszülő-gyermek kapcsolat megszakadt, megsérült vagy soha nem is volt, amikor tehát eleve csak a felügyelet adta biztonságos körülmények között „elindulva” lehet fokozatosan megpróbálni az ismerkedést, kapcsolatfelvételt, felépíteni, illetve újraépíteni a bizalmat, a kötődést.²⁰

Az elv másik, kifejezett megnyilvánulását pedig azok a szabályozások jelentik, amelyek előre meghatározzák, mintegy *ütemezik a felügyelet elhagyhatóságának mikéntjét*, és eleve *szakaszosan* írják elő hosszabb (több hónap, akár egy vagy több év) távlatában, miként lehet majd eljutni (pl. négy sikeres felügyelt vagy egyszerűen csak négy felügyelt alkalom, esetleg bizonyos hónapszám után) az elvitel jogával gyakorolt szabad találkozásokig.

Ugyan a fokozatosság garanciájának valamiféle beépítése a folyamatba alapvetően pozitív és a jogintézmény eredendően *átmeneti jellegével* maximálisan összhangban álló kíváncsi, kérdés mégis, működik-e a gyakorlatban, azaz hogy lehet-e így előre szabályozni, eldönteni a kapcsolatok alakulását? Ettől lesz-e tényleg a gyermek érdekében álló, „gyermekbarát” a jogalkalmazói döntés –, vagy helyette például a jelenleginél valamivel nagyobb autonómiát lehetne adni a végrehajtásban, a kapcsolattartási ügyeleteken közreműködő szakembereknek, hogy – természetesen szakmai alapon és módon, de – kevésbé formalizáltan, esetről-esetre és gyorsabban, közvetlenebbül ők is reagálhassanak, visszajelezhessenek, illetve alakíthassanak a folyamaton valamelyest, nem átvéve természetesen a döntéshozók hatáskörét.

²⁰ „Az alperes helytállóan hivatkozott arra, hogy a kiskorú gyermek nagyszülői kapcsolattartása vonatkozásában a fokozatosság elve megvalósult tekintve, hogy a nagyszülők részére kezdetben felügyelt kapcsolattartás elrendeléséről döntött a gyámhatóság, majd annak eredményességét követően változtatta meg a szülők lakhelyén történő kapcsolattartás szabályozásával.” Budapest Környéki Törvényszék K.701.185/2022/13.

4. A gyermekek meghallgatása

Végül a gyermekek véleményéről, meghallgatásáról is készült egy külön oszlop a 2. számú táblázatban. Ez alapján a vizsgált 52 esetből 40 esetben a gyámhivatal vagy nem hallgatta meg a gyermekeket (21 eset), vagy legalábbis nem derül ki ennek ténye a döntésből (19 eset),²¹ a maradék 12 esetben – csak az ügyek 23%-ában – állítható így, hogy a *hatóság* megelőzően bizonyosan meghallgatta őket. Az említett 12 esetben azonban a gyermekek életkora többnyire nem derül ki, ahol igen, ott 9, 10 és – három esetben – 14 (vagy közel 14) éves gyermekekről volt szó.²² Tehát vagy eleve korlátozottan cselekvőképesek, és a gyámhivatal aligha tekinthetett el a meghallgatásuktól, vagy ítélőképeseknek találták őket a kapcsolattartás kérdésében; mindenesetre láthatóan a nagyobbakról, legalább 9 év körüliekről volt szó.

Az 52-ből 21 esetben tehát nem hallgatták meg a gyermekeket (legalábbis ez valószínűsíthető a döntésből),²³ ezek közül azokban az esetekben, amelyekben kiderül a gyermek életkora, hat esetben 2 év körüli, két esetben 3, három esetben pedig 5 év körüli, továbbá egy-egy esetben 6 és 7, két esetben 9 és egy esetben 12 éves gyermekekről vélte úgy a gyámhivatal, hogy nincs szükség a meghallgatásukra, mert vélhetően nem ítélőképesek a kapcsolattartás ügyében. Ez a 2 és talán még a 3 év körüli gyermekek esetében belátható – bár a gyermekmeghallgatás tágan értelmezendő fogalom, ahol semmiképpen nem a kérdés eldöntését várjuk a gyermekektől, és egyáltalán nem az életkor, hanem a konkrét gyermek és ügy a döntő körülmény –, mégis, hogy az 5 és 6, továbbá, hogy a 9 és 12 éves gyermekeknél mi volt az oka, hogy nem bizonyultak ítélőképesnek, illetve nem hallgatták meg őket, remélhetőleg a gyámhivatali határozatokból kiderül, ha a bírósági döntésekből már nem olvasható ki. A 12 éves gyermek ügyében egyébként ez olyannyira igaz, hogy ebben az egy esetben a gyermek meghallgatásának az elmaradása – jobban mondva, *indokolatlan*

²¹ Valószínűleg azonban ezekben az esetekben sem volt gyermekmeghallgatás a gyámhivatal előtt, mert akkor az inkább derült volna ki a döntésből, mint sem.

²² Egy-egy ügyben természetesen akár testvérekről is, itt minden gyermeket említek („beszámítok”), akinél kiderül az életkor.

²³ Vö. Gyvt. 128. § (1) és (2)-(3) bek. (a gyámügyi eljárásban a személyesség kívánalmáról, elvéről).

elmaradása – a törvényszék előtt a gyámhivatali döntés megsemmisítéséhez vezetett.²⁴

Az is jellemző azonban – és jelentősen árnyalja a fentieket –, hogy ezeknek a kapcsolattartási ügyeknek a többségében szakértők is közreműködtek, és ekként, ha a gyámhivatal előtt nem is, de a *szakértők előtt* – valamilyen formában – a legkisebb gyermekek is megjelentek, megnyilvánulhattak, tehát *közvetve meghallgatásra is sor került*. Ez azonban nem egészen egyenértékű, illetve nem váltja ki a gyámhivatali meghallgatásukat, amennyiben az indokolt lenne.

V. Záró gondolatok

Dolgozatom nem kívánt több lenni, mint szűkkörű és közvetett joggyakorlat-feldolgozás, amihez az általam alkalmazott módszeren is bizonyosan akadna még bőven átgondolni, csiszolni való – mind a „mintavétel”, mind annak feldolgozása terén –, de talán azt a szerény célját, hogy aprócska látképet nyújtson, legalábbis megközelítette, számos további hozadékát pedig – terjedelmi okokból – itt nem is volt mód kifejteni.

A döntések révén betekintve valamelyest ezeknek a családoknak a működésébe, aligha táblázatosítható, de talán mégsem szó nélkül hagyható gyakori tapasztalat, mekkora harcok bontakoznak ki olykor nem egyszerűen csak a kapcsolattartásra jogosultak részéről a „hatóság ellenében” – ti. hogy ne kerüljenek felügyelet alá és szabadon találkozhatnak a gyermekükkel, unokájukkal –, hanem különösen a *kapcsolattartásra kötelezettek részéről a jogosultak ellenében*, ti. hogy mindenáron elérjék, hogy „ha már muszáj”, felügyelt formában történjen meg a kapcsolattartásuk. Mintha csak e jogintézményben is egyfajta kontroll (sokszor már-már bosszú) lehetőségét vélnék felfedezni a másik fél megleckéztetése, helyzetének megnehezítése, de legalábbis ellenőrzése céljából.²⁵ Utóbbi érdekében pedig változatos eszközökkel, érvekkel rukkolnak elő, és így jutunk el például olyan (sajnos olykor a

²⁴ „A felperes megalapozottan sérelmezte, hogy a gyermek meghallgatása elmaradt, illetve a meghallgatás elmaradásának kellő indokát sem adta a hatóság [...]. A fentiek alapján a bíróság [...] [a döntést] visszamenőleges hatállyal megsemmisítette és az alperest új eljárás lefolytatására kötelezte miután a kiskorú gyermek véleményét a megelőző eljárásban az alperes nem szerezte be, és ennek okszerű indokát sem adta, azaz e körben nem tett eleget a bíróság új eljárásra kötelező ítéletében foglalt előírásnak, és ez a mulasztás a perben nem volt orvosolható.” Pécsi Törvényszék K.700.383/2021/11.

²⁵ Nem idegen jelenség ez (talán már-már tendencia) sajnos a gyermekvédelem rendszerében, megjelenik más jogintézményeknél is, tipikusan például a védelembé vételi eljárásokban, amikor a szülők kvázi „egymásra indítatják” meg azokat.

jogi képviselők által is megtámogatott) abszurdumokig, hogy már-már csak a tökéletesen egészséges, fiatal, de legalábbis fiatalos, kitűnő fizikai és szellemi-mentális állapotban lévő, soha semmilyen traumán, lelki nehézségen át nem esett, sziklaszilárd és „egészséges személyiségű”, lehetőleg gyógyszert sem szedő és minden szempontból biztonságos lakókörnyezetben-háztartásban, jó anyagi körülmények között élő, fit, aktív, modern..., vagyis kizárólag a „tökéletes” nagyszülők vindikálhassák maguknak azt a jogot (kvázi kiváltságot), hogy az unokájukat elvihessék magukhoz és a saját otthonukban – felügyelet nélkül – időt töltsenek vele.²⁶

A felügyelt kapcsolattartás funkciója valóban az, hogy megteremtse a biztonságos szülő/nagyszülő-gyermek kapcsolódás körülményeit, azonban aligha a fenti és hasonló értelemben vett, szubjektív biztonságértelmezések mentén, és a jogalkalmazásra hárul, hogy megfelelően ellentartson és megőrizze a jogintézményt azokra az esetekre – és időszakra –, amikor arra indokolt és arányos jogkorlátozásként a gyermek legjobb érdekében valóban szükség van.

²⁶ Példaként csak egy ilyen, felperesi (szülői) érvelést említve: „[T]ovábbra is indokolt és szükséges a szakember által felügyelt kapcsolattartás, az apai nagyszülők ugyanis képtelenek arra, hogy a gyermekre vigyázzanak, az apai nagyapa nem tud a gyermekkel foglalkozni, mert beteg [...]. [...] A felperes utalt arra, hogy a nagyszülői háztartásban tartott liba és kutya tehát veszélyt jelent a gyermekre, hiszen előbbi megcsípheti az ujját, a kutya pedig ráugorhat vagy akár meg is haraphatja, de az is veszélyforrásként jelentkezik, hogy ha a malacnak a moslékot a tűzhelyre felteszik, hiszen, ha ott szaladgál a kisgyerek, akkor éppen rá is borulhat.” Debreceni Törvényszék K.700.492/2024/7. Sajnos a magyar nyugdíjas társadalom bizonyára jelentős részéről mondható el, hogy leromlott egészségi állapottal, különböző betegségekkel küzd, ami pedig a vidéki életmódot, így a háziállatokat, kertet és állattartást is illeti, mára valóban egyre kevésbé jellemző, de pár évtizede bizony még így éltünk, így éltek a családok, és nőttek fel a gyermekek épen, egészségesen. Amikor a Gyermekjogi Egyezmény a gyermek identitásához való jogáról, illetve a származása megismerése, a családi kapcsolatai megtartása fontosságáról szól, akkor a kapcsolattartáshoz való jognak épp ezen aspektusainál járunk, ti. hogy a további rokonok, így elsősorban a nagyszülők a kapcsolat révén generációs és esetleg a szülőktől eltérő mintákat, tradíciókat, élményeket, tudásokat és értékeket is átadhassanak, megmutathassanak a „(leg)kisebbeknek” (vö. Gyermekjogi Egyezmény elsősorban 7., 8. és 9. cikk).

2. sz. TÁBLÁZAT

A felügyelt kapcsolattartás elrendelésének szükségességéül szolgáló indokok (saját szerkesztés)

	Eljáró bíróság	Kapcsolattartásra jogosult	Hatósági intézkedés	Felügyelt forma elrendelésének indoka	Időtartam	Meghallgatták-e a gyermeket (gyermek életkora)	Megjelent-e kifejezetten a fokozatosság elvére való hivatkozás
2020							
1.	Kúria	NAGYSZÜLŐ	-	1. kapcsolat hiánya 2. konfliktus (szülő-nagyszülő) 3. életkor	1 óra/hó	NEM (5 év körüli)	NEM
2021							
1.	Fővárosi Törvényszék	NAGYSZÜLŐK (anyai)	-	1. egyezség 2. konfliktus (szülő-nagyszülő)	2 óra/hó	NEM (6 év körüli)	NEM
2.	Veszprémi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. konfliktus (szülők közötti) 2. befolyásolás 3. ellenállás-elutasítás	2 óra/két hét	IGEN (10 éves)	IGEN
3.	Fővárosi Törvényszék	NEVELŐSZÜLŐ (Ptk. szerinti)	-	1. konfliktus (szülő-nevelőszülő) 2. ellenállás-elutasítás	2 óra/két hét	NEM (7 év körüli)	IGEN
4.	Pécsi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. kapcsolat hiánya 2. befolyásolás 3. ellenállás-elutasítás	1 óra/hét	NEM (12 év körüli)	IGEN
5.	Budapest Környéki Törvényszék	NAGYSZÜLŐ (anyai nagypapa)	-	1. konfliktus (szülő-nagyszülő) 2. kapcsolat hiánya	1 óra/hét	NEM (nem derül ki)	NEM
6.	Fővárosi Törvényszék	NAGYSZÜLŐ (apai nagymama)	-	1. konfliktus (szülő-nagyszülő) 2. kapcsolat hiánya 3. ellenállás-elutasítás	1 óra/hét	IGEN ²⁷	NEM

²⁷ Azaz részben (a négy gyermek közül kettőt meghallgattak), a százalékos összesítéseknél „igen”-nek számítva.

7.	Szegedi Törvényszék	NAGYSZÜLŐK	-	1. kapcsolat hiánya 2. konfliktus (szülő-nagyszülő)	1 óra/ két hét	NEM (3,5 éves)	IGEN
8.	Szegedi Törvényszék	SZÜLŐK	NV	erőszak	1 óra/ hó	NEM (2 évesek)	NEM
9.	Debreceni Törvényszék	SZÜLŐ	VV ²⁸	kapcsolattartással összefüggő problémák	nem derül ki	NEM (nem derül ki)	NEM
10.	Debreceni Törvényszék	SZÜLŐ (anya)	-	visszaélés a kapcsolattartáshoz való joggal	2 óra/ két hét	NEM DERÜL KI	NEM
11.	Pécsi Törvényszék	SZÜLŐ (anya)	NV	1. szülői kompetenciák 2. befolyásolás 3. kapcsolattartással összefüggő problémák	1 óra/ két hét	NEM DERÜL KI	NEM
12.	Debreceni Törvényszék	NAGYSZÜLŐ	-	1. kapcsolat hiánya 2. konfliktus (szülő-nagyszülő)	2 óra/ hó	NEM DERÜL KI	IGEN
13.	Fővárosi Törvényszék	SZÜLŐ (anya)	VV ²⁹	1. kapcsolattartással összefüggő problémák 2. konfliktus (szülők közötti)	2x2 óra/ hó	NEM DERÜL KI (óvodáskorú)	NEM
14.	Veszprémi Törvényszék	NAGYSZÜLŐ (anyai)	VV	1. kapcsolattartással összefüggő problémák 2. konfliktus (szülő-nagyszülő) 3. befolyásolás 4. ellenállás-elutasítás	2 óra/ hó	NEM DERÜL KI (óvodás és iskolás korúak)	NEM
2022							
1.	Kúria	NAGYSZÜLŐ (anyai)	-	1. konfliktus (szülő-nagyszülő) 2. befolyásolás	3 óra/ két hét	NEM (2,5 éves)	NEM
2.	Szegedi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. testi-lelki biztonság 2. jogellenes elvitel (gyermek „elrablásának” veszélye)	1 óra/ hét	NEM (nem derül ki)	IGEN

²⁸ A védelembe vételre is a kapcsolattartással összefüggésben került sor.

²⁹ A védelembe vételre is a kapcsolattartással összefüggésben került sor.

3.	Szegedi Törvényszék	NAGYSZÜLŐ (anyai)	-	1. konfliktus (szülő-nagyszülő) 2. testi-lelki biztonság	2 óra/ hó	IGEN (9 és 14 év körüli)	NEM
4.	Budapest Környéki Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. kapcsolat hiánya 2. befolyásolás 3. ellenállás-elutasítás	2 óra/ hó	IGEN (nem derül ki)	NEM
5.	Szegedi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. erőszak 2. ellenállás-elutasítás	1 óra/ két hét	NEM (9 év körüli)	NEM
6.	Debreceni Törvényszék	NAGYSZÜLŐK (anyai)	NV	1. befolyásolás 2. nagyszülői kompetenciák 3. testi-lelki biztonság	1 óra/ két hét	NEM (nem derül ki)	NEM
7.	Fővárosi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. ellenállás- elutasítás 2. szülői kompetenciák 3. konfliktus (szülők közötti) 4. kapcsolat hiánya	nem derül ki	IGEN (14 év körüli)	NEM
8.	Debreceni Törvényszék	SZÜLŐ TESTVÉRE	-	1. kapcsolat hiánya 2. konfliktus (szülő- hozzátartozó)	1 óra/ hat hét	NEM DERÜL KI	NEM
9.	Szegedi Törvényszék	SZÜLŐK	NV	erőszak	2 óra/ két hét	NEM DERÜL KI	NEM
10.	Szegedi Törvényszék	NAGYSZÜLŐK	-	1. konfliktus (szülő-nagyszülő) 2. testi-lelki biztonság	1,5 óra/ hó	NEM DERÜL KI	NEM
11.	Budapest Környéki Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. visszaélés a kapcsolattartáshoz való joggal 2. testi-lelki biztonság 3. jogellenes elvitel (külföldre vitel veszélye)	nem derül ki	NEM DERÜL KI	NEM
12.	Pécsi Törvényszék	SZÜLŐ (anya)	NV	1. visszaélés a kapcsolattartáshoz való joggal 2. befolyásolás 3. szülői kompetenciák 4. ellenállás- elutasítás	1 óra/ két hét	NEM (5 és 9 év körüliek)	NEM
13.	Szegedi Törvényszék	SZÜLŐK	NV	erőszak	1 óra/ hó	NEM (2 évesek)	NEM

2023							
1.	Fővárosi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. befolyásolás 2. ellenállás-elutasítás 3. konfliktus (szülő-gyermek)	1 óra/ két hét	IGEN (14 év körüli)	IGEN
2.	Szegedi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. testi-lelki biztonság 2. jogellenes elvitel (külföldre vitel veszélye)	1 óra/ két hét	NEM (nem derül ki)	NEM
3.	Debreceni Törvényszék	NAGYSZÜLŐ	-	1. kapcsolat hiánya 2. konfliktus (szülő-nagyszülő)	1 óra/ hó	NEM (3 és 5 év körüliek)	IGEN
4.	Debreceni Törvényszék	NAGYSZÜLŐ (anyai)	-	1. konfliktus (szülő-nagyszülő) 2. testi-lelki biztonság	1 óra/ hó	NEM (nem derül ki)	NEM
5.	Budapest Környéki Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. szülői kompetenciák 2. testi-lelki biztonság	nem derül ki	NEM DERÜL KI (iskoláskorú)	NEM
6.	Debreceni Törvényszék	NAGYSZÜLŐK (apai)	-	1. kapcsolat hiánya 2. konfliktus (szülő-nagyszülő)	2 óra/ hó	NEM (2 év körüli)	NEM
7.	Fővárosi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	VV	testi-lelki biztonság	2 óra/ két hét	IGEN (az iskoláskorút)	IGEN
8.	Debreceni Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. erőszak 2. testi-lelki biztonság	2 óra/ két hét	NEM (nem derül ki)	NEM
9.	Szegedi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	egyezség	nem derül ki	NEM DERÜL KI (9 és 13 év körüliek)	NEM
10.	Pécsi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	VV	1. kapcsolattartással összefüggő problémák 2. konfliktus (szülők között) 3. befolyásolás	2 óra/ két hét	NEM DERÜL KI (6 év körül)	NEM
11.	Győri Törvényszék	SZÜLŐK	IH	1. kapcsolat hiánya 2. ellenállás-elutasítás	2 óra/ hét	IGEN (nem derül)	NEM
12.	Miskolci Törvényszék	SZÜLŐ (anya)	NV	1. erőszak 2. kapcsolat hiánya	2 óra/ három hét	NEM DERÜL KI	NEM
13.	Győri Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. kapcsolattartással összefüggő problémák 2. kapcsolat hiánya	1 óra/ két hét	IGEN (nem derül ki)	IGEN

14.	Fővárosi Törvényszék	NAGYSZÜLŐK	VV	1. konfliktus (szülő-nagyszülő) 2. nagyszülői kompetenciák 3. befolyásolás	2 óra/ hó	NEM (nem derül ki)	NEM
15.	Debreceni Törvényszék	NAGYSZÜLŐI	NV	1. befolyásolás 2. nagyszülői kompetenciák 3. testi-lelki biztonság	1 óra/ hó	IGEN (nem derül ki)	NEM
16.	Fővárosi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. elutasítás- ellenállás 2. szülői kompetenciák 3. befolyásolás	1 óra/ hó	NEM DERÜL KI	NEM
17.	Szegedi Törvényszék	SZÜLŐ (anya)	NV	szülői kompetenciák	1 óra/ két hét	NEM DERÜL KI	NEM
18.	Győri Törvényszék	NAGYSZÜLŐ	NV	1. visszaélés a kapcsolattartáshoz való joggal, 2. befolyásolás	nem derül ki	NEM DERÜL KI	NEM
2024							
1.	Miskolci Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	-	1. elutasítás- ellenállás 2. szülői kompetenciák	1 óra/ két hét	NEM DERÜL KI (16 év körüli)	IGEN
2.	Szegedi Törvényszék	NAGYSZÜLŐ (anyai)	-	1. konfliktus (szülő-nagyszülő) 2. nagyszülői kompetenciák	nem derül ki	NEM (nem derül ki)	NEM
3.	Szegedi Törvényszék	SZÜLŐ (apa)	NV	erőszak	1 óra/ két hét	NEM DERÜL KI	IGEN
4.	Veszprémi Törvényszék	NAGYSZÜLŐK (anyai)	-	konfliktus (szülő-nagyszülő)	1 óra/ két hét	IGEN	NEM
5.	Fővárosi Törvényszék	SZÜLŐ (anya)	IH	1. befolyásolás 2. szülői kompetenciák	1 óra/ két hét	NEM DERÜL KI	NEM
6.	Fővárosi Törvényszék	NAGYSZÜLŐ (anyai)	-	1. elutasítás- ellenállás 2. kapcsolat hiánya	1 alkalom/ hó	IGEN (nem derül ki)	NEM

Felhasznált irodalom

Könyvek

Jakab András – Sebők Miklós (szerk.): *Empirikus jogi kutatások. Paradigmák, módszertan alkalmazási területek*. Budapest, Osiris, 2020.

Tanulmányok, cikkek

Furniss, Clare: The process of referral to a family contact centre: policies and practices. *Child and Family Law Quarterly* 2000/3.

Hajdu Gábor: A kvantitatív és a kvalitatív társadalomtudományi kutatás módszerei – dióhéjban. *Forum Sententiarum Curiae* 2018/2. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/fsc_tanulmany/2018_2_szam_hajdu.pdf
(2025.11.21.)

Mészáros Evelin – Sebők Miklós: A szövegbányászati módszerek alkalmazásának lehetőségei a joggyakorlat-elemzésben. *Forum Sententiarum Curiae* 2018/2. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/fsc_tanulmany/2018_2_szam_meszaros.pdf
(2025.11.21.)

Perry, Alison – Rainey, Bernadette: Supervised, supported and indirect contact orders: research findings. *International Journal of Law, Policy and Family* 2007/1. DOI: <https://doi.org/10.1093/lawfam/ebi020>

Sik Dorka – Nemeshegyi Noémi Napsugár – Szécsi Judit: A válások során fellépő kapcsolati problémák kezelése – a kapcsolattartási ügyeletek helyzete, lehetőségei és korlátai. In: Földvári Mónika – Tomposné Hakkel Tünde: *Riport a családokról. A Család- Ifjúság és Népesedéspolitikai Intézet kutatási eredményei 2015*. Budapest, L'Harmattan, 2016.